

Anders Hagström

Maoismen i Sverige

Om Lars-Åke Augustsson och Stig Hansén, *Maoisterna*, Ordfront (1997)

Ur *Socialistiskt Alternativ* 17/11 2005

Under 50- och 60-talet skapades ett utrymme för en ny vänster. Arbetarrörelsens traditionella partier kom av många ungdomar att uppfattas som byråkratiskt förkalkade och kraftlösa, om inte motståndare till radikala förändringar. I Sverige kom ungdomsradikaliseringen att domineras av maoismen i motsats till exempelvis Frankrike och England där grupper som återopade sig på trotskismen kom att dominera den radikala ungdomsmiljön. Anders Hagström som själv var en av dem som kom att tillhöra den maoistiska rörelsen under några tonårsår funderar över *Maoisterna* av Lars-Åke Augustsson och Stig Hansén.

Det kan förefalla märkligt att maoismen kom att spela en så framträdande roll med tanke på att maoismen i grund och botten inte var något annat än en kinesisk version av stalinismen trots sin teori om det "statskapitalistiska" Sovjetunionen. Men det berodde huvudsakligen på att maoisterna kom att spela en ledande roll i tidens viktigaste solidaritetsrörelse, De Förenade FNL-Grupperna (DFFG), som helt kom att dominera den brett förankrade rörelse som växte fram i protest mot USA:s ingripande i Vietnam. Det befann sig helt enkelt på rätt plats vid rätt tillfälle.

Den enda gångbara alternativet, vänsterpartiets föregångare, det officiella kommunistpartiet som från 1967 kallade sig vänsterpartiet kommunisterna (vpk), överflyglades nästan helt av det maoistiska Kommunistiska Förbundet Marxist-Leninisterna (KFML) i den radikala ungdomsmiljö som börjat växa fram. Det förlorade dessutom sitt ungdomsförbund som sprack upp i det maoistiska Marxist-Leninistiska Kampförbundet (MLK) och den organisation som skröt med att det "inte hade några begravda hundar", Förbundet Kommunist (FK), vilket bara var en omskrivning för en klipp- och klistra-politik.

Mitt eget minne av det dåvarande vpk var att det mest liknade en pensionärsklubb som mänskligt att döma snart skulle vara utdöd – fast man måste komma ihåg att jag bara var sexton-sjutton år, en ålder när alla över trettio verkar vara fruktansvärt gamla. Några ungdomar hade det visserligen, men de verkade mest vara barn till partimedlemmarna.

DFFG kom att fungera som ett drivhus för maoisterna. För många av DFFG:s unga aktivister, inklusive undertecknad, var det nästan en självklarhet att gå vidare till KFML eller någon av dess olika förgreningar, exempelvis Clarté eller Röd Ungdom. Det var så att säga ett naturligt steg i ens politiska utveckling än mer som man saknade de kunskaper som krävdes för att kunna ifrågasätta maoismen.

Inte heller uppmuntrades man att skaffa sig sådana. Jag minns fortfarande hur en studiecirkelledare i marxismen-leninismen mao tsetung-tänkandet ("mlmtt" i intern-jargongen) som sedermera blev en framträdande socialdemokratisk fackföreningsaktivist, trosvisst förklarade för mig "att 80 procent av allt som står i borgerlig litteratur är bara lögn". Jag hade visst fört någon politiskt olämplig författare på tal.

Maoistiskt smörgåsbord

Under de första åren på 70-talet var maoismen därför den klart dominerande kraften till vänster om vpk. Det fanns ett helt smörgåsbord av organisationer och "fronter" av maoistisk kolorering eller under maoistiskt inflytande att välja på.

Klart dominerande var KFML, men tyckte man att det var för mesigt, kunde man alltid välja den militantare versionen, KFML(r) där "r" stod för "revolutionärerna". Det senare uppstod som en vänsterutbrytning ut KFML och kännetecknades av sin återkoppling till stalinismens lika vildsinta som katastrofala "tredje perioden"-politik från slutet av 20-talet. I likhet med sina föregångare karaktäriserade den socialdemokratin som "socialfascistisk" och hyllade en näst intill fackföreningsfientlig hållning som sammanfattades i parollen "Leve de vilda strejkerna".

Redan några år in på 70-talet kunde man dock skönja tecken på att maoismen börjat förlora sin politiska attraktionskraft, trots att dess kvantitativa utbredning egentligen kulminerade runt mitten av 70-talet. Då hade den största organisationen, det till Sveriges Kommunistiska Parti omdöpta KFML, flera tusen medlemmar – hur många tycks det inte råda någon som helst klarhet om – och dess veckotidning *Gnistan* påstod sig ha en upplaga på 15 000-17 000 exemplar – den var i alla fall ansenlig även borträknat alla osålda exemplar som blev liggande i partilokaler och hemma hos medlemmar.

Ett tecken på att SKP inte längre seglade i medvind var det faktum att det spelade en helt negligierbar roll i den solidaritetsrörelse som kom att efterträda Vietnamrörelsen som den mest betydelsefulla, Chilekommittén. Inte ens det faktum att KFML 1973 utropat sig till partiet med stort P – i stalinismens ideologi det stora steget från kortbyxor till långa diton – och tagit vpk:s avlagda namn Sveriges Kommunistiska Parti (SKP) hjälpte till att besvärja situationen.

Under andra hälften av 70-talet befann sig maoismen på tydlig tillbakagång. Tillbakagången förvärrades av de interna strider som ofta blir resultatet av vikande konjunkurer och det frustrerande sökandet efter den förlösande formeln – något som i motsats till att dumma klyschor inte är något som är typiskt för enbart vänstern utan för alla politiska riktningar som hamnat i bakvatten. Problemet för SKP låg dock inte enbart på hemmaplan. Beijings politik blev allt svårare att försvara – och svälja för partimedlemmarna.

Till sist tackade SKP, eller vad som nu var kvar av det, för sig och döpte om sig till Solidaritetspartiet, för att bara några år senare upplösas. KFML(r) utropade partiet och blev KPML(r) - numera tydligen bara KP - och bekräftade även det sanningen i påståendet att varje gång en liten radikal organisation utropar sig till partiet med stort P har den tappat verklighetskontakten.

Krönika

Lars-Åke Augustsson och Stig Hansén var två av dem som var med när det begav sig. Om detta har de skrivit boken *Maoisterna*. En bok som egentligen är mer ett slags krönika över KFML/SKP än en genomgripande och systematisk studie.

Deras bok ger dock en hel del intressanta inblickar i KFML/SKP:s utveckling. Inte minst spelet bakom kulisserna. En del är känt sedan gammalt. Annat är nytt. Exempelvis uppgifterna om hur kineserna bidrog till organisationens ekonomi.

Det finns ingen orsak att moralisera över detta. Tvärtom, om de kinesiska stalinisterna hade varit verkliga revolutionärer hade det varit deras skyldighet att med alla medel stödja sina meningsfränder i andra länder. Problemet för KFML/SKP var att det inte kunde förmå sig att säga detta öppet, utan valde att smussla samtidigt som det inte drog sig för att moralisera över andra organisationers internationella relationer.

Men så var dubbel bokföring eller "dubbeltänkande" som författarna kallar det någonting KFML/SKP hade gemensamt med alla stalinistiska organisationer. Det var och är ett bärande element i stalinismen; en nödvändighet för att få räkenskaperna att gå ihop i stort som i smått.

Politisk återvändsgränd

Föga förvånade drar inte författarna några revolutionära slutsatser av sina erfarenheter, trots att de slutar med det klassiska Mao-citatet att ”det är rätt att göra uppror”. De är knappast ensamma om det. Det var bara en minoritet av oss som var maoister som kom att bli och förbli antistalinistiska marxister. I mitt eget fall var det läsandet av olämpliga, dvs antistalinistiska men socialistiska författare och skribenter, som banade väg för mitt eget brott med maoismen genom att tydligt visa att stalinismen, liksom den kinesiska versionen av den, byggde på en härva av lögn och bara kunde erbjuda en politisk återvändsgränd.

En sak lärde jag mig dock. Och det är att inte ha bråttom att brännmärka och förlöjliga unga människors val av politisk tillhörighet. Som ung och upprorisk attraheras man lätt av grupper som ser ut att vilja och kunna kämpa för långtgående förändringar, samtidigt som man är alldeles för oerfaren för att genomskåda begränsningarna och felsluten i deras politik och teori. Sådant kommer med tiden, när man väl slagit huvudet i den hårda verkligheten och börjar fundera över orsakerna – och det finns någon kraft som inte bara förklara varför krocken med verkligheten gjorde så ont utan också visa på ett alternativ.

Men de flesta av dem som lärt sig att identifiera socialism och marxism med stalinism kom tyvärr att röra sig i en annan riktning i avsaknad av ett kraftfullt radikalt alternativ. Oförmögna att genomskåda stalinismens förvridna karikatyr av marxism och revolutionär politik och finna vägen till den genuina marxismen, kom de att anamma öppet socialdemokratiska, eller mera korrekt öppet reformistiska, ståndpunkter, eller i en del fall, öppet borgerliga positioner.

Not: När jag lägger sista handen vid eller rättare sagt dammar av de här reflexionerna, har rebellrörelsen åter kommit på tapeten, och givetvis kan inte folk som Svenska Dagbladets krönikörer Susanna Popova låta bli att försöka dra växlar på detta bisarra fenomen och bunta ihop en rad andra organisationer som Grupp 8 med rebellerna. Sanningen var att denna sekt betraktades som lika tokig av den dåvarande vänstern som av dagens vänster. Och skulle man gräva i högerens garderob skulle man säkert hitta motsvarande fenomen i en eller annan form, eller hur var det nu med de Hitler-dyrkande högerungdomarna i skuggan av det Tredje Riket?

Se även: [Texter av Anders Hagström](#) (sammanställning av artiklar, recensioner, skrifter)